

RUH SAĞLIĞI ÇALIŞANLARI OLARAK OKUL PSİKOLOJİK DANIŞMANLARININ TÜKENMİŞLİK DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ: ŞIRNAK İLİ ÖRNEĞİ *

Eser KARAL¹ - Prof. Dr. Hasan ATAĞ²

ÖZET

Bu çalışma, ruh sağlığı meslek çalışanlarından olan okul psikolojik danışmanlarının tükenmişlik düzeylerini farklı değişkenler açısından incelemek amacıyla yapılmıştır. Araştırmada nedensel karşılaştırma modeli kullanılmıştır. Araştırmada örneklem grubunun belirlenmesinde, kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırma örneklemini, 2020-2021 eğitim öğretim yılında Şırnak ili ve ilçelerinde, farklı eğitim kademelerinde ve kurumlarında görev yapan 178 okul psikolojik danışmanı oluşturmaktadır. Araştırmada, psikolojik danışmanların tükenmişlik düzeylerini belirlemek amacıyla Maslach ve Jackson (1981) tarafından geliştirilen ve Ergin (1992) tarafından Türkçeye uyarlanan Maslach Tükenmişlik Ölçeği ve araştırmacılar tarafından oluşturulan Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Verilerin analizinde SPSS 23,0 kullanılmıştır. Okul psikolojik danışmanlarının tükenmişlik düzeylerinin cinsiyet, medeni durum ve mesleki kıdem değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Bunun yanında psikolojik danışmanların tükenmişlik düzeyleri ile eğitim düzeyi değişkeninin duygusal tükenme alt boyutunda, çalıştıkları kurum değişkeninin duygusal tükenme alt boyutunda, kurumda çalışan psikolojik danışman sayısı değişkeninin duygusal tükenme ve kişisel başarı alt boyutlarında, mesleği seçme durumu değişkeninin kişisel başarı alt boyutunda ve okuldaki öğrenci sayısı değişkeninin kişisel başarı alt boyutunda anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Mesleki tükenmişlik, ruh sağlığı, psikolojik danışman

EXAMINATION OF THE BURNOUT LEVELS OF SCHOOL PSYCHOLOGICAL COUNSELORS AS MENTAL HEALTH WORKERS: SAMPLE OF ŞIRNAK PROVINCE

ABSTRACT

This study was carried out in order to examine the burnout levels of school psychological counselors who are mental health professionals in terms of different variables. Causal comparison model was used in the research. In the research, convenience sampling method was used to determine the sample group. Psychological counselors who worked in Şırnak province and its districts, in different education levels and institutions in the 2020-2021 academic year constitute research sample. In the study, Maslach Burnout Scale developed by Maslach and Jackson (1981) and adapted to Turkish by Ergin (1992) and the Personal Information Form created by the researchers were used to determine the burnout levels of psychological counselors. SPSS 23.0 was used in the analysis of the data obtained in

*Bu çalışma, 10-15 Mayıs 2022 tarihleri arasında düzenlenen 13. Uluslararası Eğitim Yönetimi Forumu'nda (EYFOR-XII) sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

¹ Uzman Psikolojik Danışman, Milli Eğitim Bakanlığı, karaleser@hotmail.com, Orcid:0000-0002-8532-106X

² Profesör Doktor, Kırıkkale Üniversitesi, sternum_001@hotmail.com, Orcid:0000-0001-5637-2186

the research. According to the study findings, there was no significant difference between the burnout levels of school counselors and gender, marital status and occupational seniority variables. In addition, a significant difference was found that the burnout levels of the psychological counselors and the educational level variable in the emotional burnout sub-dimension, the institution they work in the emotional burnout sub-dimension, the number of psychological counselors working in the institution variable in the emotional burnout and personal achievement sub-dimensions, in the personal achievement sub-dimension of the choice status variable and in the personal achievement sub-dimension of variable of the number of students in the school.

Keywords: Occupational burnout, mental health, psychological counselor.

1.GİRİŞ

İnsanlar yaşamlarının farklı zamanlarında, olumsuz bir durum yaşadıklarında psikolojik olarak etkilenmekte ve profesyonel bir yardıma ihtiyaç duymaktadır (Gültekin, 2006; Gündüz ve Çelikkaleli, 2009). Ruh sağlığı meslek gruplarından olan psikolojik danışmanların, bireylerin bu ihtiyacını karşılamakta önemli bir yere sahip olduğu söylenebilir. Psikolojik danışmanlar, bireyin karşılaştığı problem durumunda kişinin uyumunu sağlamada danışmanlık yapan profesyonel ruh sağlığı çalışanları olarak bilinmektedir (Kepçeoğlu, 1999). Farklı kurumlarda psikolojik danışmanlık ve rehberlik hizmetleri sunan psikolojik danışmanlar, problem alanlarına yönelik toplum beklentilerini karşılayıp yardım hizmetinde bulunmaktadır (İkiz, 2010).

Eğitim-öğretim sürecinde psikolojik danışmanlık ve rehberlik hizmetleri kapsamında öğrencilerin karşılaştığı sorunlara ilk müdahalede bulunan psikolojik danışmanların bu rolü, eğitim sistemindeki yerini de önemli kılmıştır. Psikolojik danışman, okullarda öğrencilere kişisel/sosyal, eğitsel ve mesleki rehberlik çalışmalarının yanında psikolojik danışmanlık hizmeti sunmakta; velilere, öğretmenlere ve okul yönetimine de müşavirlik hizmeti yapmaktadır (Castro Villarreal ve Sullivan, 2012; Gündüz, 2012). Bütün bunların yanında psikolojik danışmanların görev yaptığı yerlerdeki fiziki imkânsızlıklar, görevleri dışındaki iş ve işlemler, psikolojik danışmana yönelik önyargılar ve okullardaki öğrenci sayısının fazla olması gibi mesleki sorunlar yaşamaktadır (Tuzgöl Dost, 2012). Psikolojik danışmanların yaşadığı bu tür sorunlar, mesleğinde tükenmişlik yaşamalarına neden olabilmektedir (Akten, 2007). Kesler (1990)'e göre insanlara yardım eden mesleklerden biri olan psikolojik danışmanlık, tükenmişlik yaşanması kuvvetli mesleklerinden biridir. Literatür incelendiğinde psikolojik danışmanlar da dahil olmak üzere farklı meslek gruplarının tükenmişlik düzeyleri üzerinde araştırmaların yapıldığı görülmektedir (Aydemir ve ark., 2015; Çokluk, 2001; Tümkaya, 2001; Ünal ve ark., 2001).

Osborn (2004) tükenmişliği, uzun bir zaman devam eden olumsuz durumlara karşı verilen tepki olarak tanımlanmışken Kaçmaz (2005) ise; tükenmişliği, mesleğinin anlamı ve amacından uzaklaşım insanlara yardım hizmetinde bulunamaması ve yaşanan strese karşılık bireyin işinden geride durması olarak tanımlamaktadır. Tükenmişlik, bireyin stresle baş etmede başarısız olmasından dolayı meydana gelen bir durum olarak değerlendirilmektedir (Friesen ve Sarros, 1989; Kaçmaz,2005; Torun, 1997). Herbert

Freudenberger, alışma hayatını olumsuz etkileyen etmenlerden tükenmişlik sendromunu ilk kez 1974 yılında tanımlamış, bu sendrom daha sonra Maslach ve Jackson tarafından da açıklanmıştır. Tükenmişliğe neden olan unsurları ve tükenmişliğin oluşma sürecini açıklayan farklı modeller mevcuttur. Üç farklı boyuta (duygusal tükenme, duyarsızlaşma ve kişisel başarı boyutu) sahip olan Maslach Tükenmişlik modeli bu modellerden biridir (Tetik, 2009). Maslach, Schaufeli ve Leiter (2001)'a göre üç boyuttan oluşan tükenmişlik; stres durumlarında verilen devamlı bir tepki durumudur.

Tükenmişlik sendromunun başlangıcı olan duygusal tükenme boyutu; bireyin yapmış olduğu işte yorulması, psikolojik olarak baskı altında kalması, duygusal ve fiziksel olarak yıpranması olarak ifade edilir (Tetik ve ark., 2012). İletişim ve etkileşimin karşılıklı, yüz yüze yapıldığı meslek gruplarında, duygusal tükenmeye rastlanabilmektedir. Tükenmişlik sendromunun ikinci boyutu olan duyarsızlaşma ise; kişinin iletişim ve etkileşimde bulunduğu bireylere karşı duygudan yoksun bir tutum sergilemesi olarak açıklanabilir. Tükenmişliğin kişilerarası boyutunu duyarsızlaşma oluşturmaktadır (Budak ve Sürgevil, 2005). Bireyler hem kurumlarına karşı mesafeli olmakta hem de hizmet verdiği kişilere karşı kayıtsız bir tavır takınmaktadır ki bu durum kendilerini rahatsız etmemektedir (imen, 2000). Düşük kişisel başarı hissi kavramı, bireyin kendisini olumsuz bir Şekilde değerlendirmesi ve kişisel başarıda noksanlık olarak ifade edilmektedir (Maslach, 2003). Birey çalıştığı işte ilerlemediğini ve boşa çaba harcadığını düşünmektedir (Leiter ve Maslach, 1997).

Sonuç olarak bireylere yardım hizmetinin yanında birçok farklı rolü üstlenen psikolojik danışmanlar; yaşamları boyunca birçok problemle karşı karşıya kalmakta ve yaşanan bu olumsuz olaylar, iş hayatlarını olumsuz etkilemekte, mesleğinde tükenmişlik yaşamalarına neden olabilmektedir. Bu bağlamda, okul psikolojik danışmanlarının tükenmişlik düzeylerini incelemek, hem ilgili literatüre katkı sağlayabilir hem de okul psikolojik danışmanlarının tükenmişlik düzeylerini azaltmak konusunda yapılacak müdahalelere olanak tanıyabilir.

Bu araştırmanın amacı, okul psikolojik danışmanlarının mesleki tükenmişlik düzeylerini; cinsiyet, medeni durum, psikolojik danışmanın meslekteki hizmet yılı, eğitim düzeyi, görev yaptığı eğitim kademesi, mesleği seçme durumu, kurumda çalışan psikolojik danışman ile ğrenci sayısı değişkenlerine göre incelemektir.

2.YÖNTEM

2.1.Araştırmanın Modeli

Bu araştırma betimsel bir araştırmadır ve araştırmada nedensel karşılaştırma modeli kullanılmıştır. Bu araştırma modelinde, farklı durumların nedenleri ve sonuçlarını belirlemek için herhangi bir müdahale edilmemektedir (Büyüköztürk, Kılıç-akmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2012).

2.2.Çalışma Grubu

Bu araştırma Şırnak ili ve ilçelerinde, farklı eğitim kurumlarında ve kademelerinde görev yapan ve araştırmaya gönüllü bir şekilde katılan psikolojik danışmanlardan oluşmaktadır.

Tablo 1. Katılımcılara Ait Demografik Bilgiler

		F	%
Cinsiyet	Kadın	117	65,7
	Erkek	61	34,3
Medeni Durum	Evli	127	71,3
	Bekâr	51	28,7
Eğitim Düzeyi	Lisans	162	91
	Yüksek Lisans	16	9
Mesleki Kıdem	1-3	109	61,2
	4-6	48	27,0
	7-9	15	8,4
	11-14	6	3,4
Çalışılan Kurum	İlkokul	57	32,0
	Ortaokul	62	34,8
	Lise	50	28,1
	RAM	9	5,1
Okulda Çalışan Psikolojik Danışman Sayısı	1	44	24,7
	2	63	35,4
	3 ve üstü	71	39,9
Mesleği Seçme Durumu	Puan durumu	42	23,6
	Atama durumu	62	34,8
	İlgi ve yetenek	74	41,6
	0-150	16	9,0

Okuldaki ğrenci Sayısı	151-500	48	27,0
	501-1000	87	48,9
	1001-1500	27	15,2

Tablo 1 incelendiğinde katılımcıların 117'sinin (%65,7) kadın ve 61'inin (%34,3) erkek olduğu görülmektedir. Katılımcıların 127'si (%71,3) evli ve 51'i (%28,7) bekr bireylerden oluşmaktadır. Katılımcıların 162'si (%91) lisans mezunu iken 16'sı (%9) ise yüksek lisans mezunudur. Çalışma grubunun 109'u (%61,2) 1-3 yıl, 48'i (%27,0) 4-6 yıl, 15'i (%8,4) 7-9 yıl ve 6'sı (%3,4) 11-14 yıl mesleki kıdeme sahiptir. Çalışma grubunun 57'si (%32) ilkokulda, 62'si (%34,8) ortaokulda, 50'si (%28,1) lise kademesinde ve 9'u (%5,1) Rehberlik Araştırma Merkezinde (RAM) alışmaktadır. Katılımcıların 44' (%24,7) okulda tek başına, 63' (%35,4) iki kişi ve 71'i (%39,9) okulda 3 kişi ve üstünde çalışmaktadır. Psikolojik danışmanların mesleği seçme durumuna göre 42'si (%23,6) puan durumuna göre, 62'si (34,8) atama durumuna göre ve 74' (41,6) ilgi ve yetenek durumuna göre psikolojik danışmanlık mesleğini seğmiştir. Psikolojik danışmanların 16'sı (%9,0) 0-150 kişilik okulda, 48'i (%27,0) 151-500 kişilik okulda, 87'si (%48,9) 501-1000 kişilik okulda ve 27'si (%15,2) 1001-1500 kişilik okulda görev yapmaktadır.

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada Kişisel Bilgi Formu (KBF) ve Maslach Tükenmişlik Envanteri (MTE) kullanılmıştır.

2.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmanın alışma grubuna ait bazı değişkenleri elde etmek amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Formda cinsiyet, medeni durum, mesleki hizmet yılı, eğitim düzeyi, görev yapılan eğitim kademesi, mesleği seçme durumu, kurumda çalışan psikolojik danışman sayısı ve ğrenci sayısına dair 8 maddelik sorudan oluşmaktadır.

2.3.2. Maslach Tükenmişlik Envanteri (MTE)

Maslach Tükenmişlik Envanteri, Maslach ve Jackson (1981) tarafından geliştirilmiştir. Envanter toplam 22 maddeden oluşmaktadır. Envanterin 3 alt boyutu olup bunlar duygusal tükenme, duyarsızlaşma ve kişisel başarıdır. Envanterin Türkçeye uyarlamasını Ergin (1992) yapmıştır. Envanterdeki maddeler 7'li likert tipindedir. Envanterden elde edilen puanlar her bir alt boyut için ayrı hesaplanmaktadır. Duygusal Tükenme ve Duyarsızlaşma puanlarının yüksek olması "Tükenmişliğin Yüksek Düzeyde" yaşandığını, Kişisel Başarı puanının yüksek olması "Tükenmişliğin Düşük Düzeyde" yaşandığını belirtmektedir.

2.4. Verilerin Analizi

Araştırma verilerinin analizinde SPSS 23.0 kullanılmıştır. Kullanılan veri toplama araçlarından Maslach Tükenmişlik Envanteri ve Kişisel Bilgi Formundan veriler elde edilmiştir. Yapılan analiz sonucunda normallik varsayımı sağlanmadığı için nonparametrik testlerden Kruskal Wallis H- testi ve Mann-Whitney U testi kullanılmıştır.

3. BULGULAR VE YORUMLAR

Katılımcıların tükenmişlik düzeylerinin cinsiyete göre Mann Whitney U testi sonuçları Tablo 2 ve Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 2. Psikolojik Danışmanların Tükenmişlik Düzeylerinin Cinsiyete Göre Dağılımı

	Cinsiyet	N	\bar{X}	SS
Duygusal Tükenme	Kadın	117	23,5	10,7
	Erkek	61	22,6	9,65
	Toplam	178	23,2	10,3
Kişisel Başarı	Kadın	117	34,8	7,13
	Erkek	61	33,4	8,26
	Toplam	178	34,3	7,54
Duyarsızlaşma	Kadın	117	5,17	6,0
	Erkek	61	6,32	5,5
	Toplam	178	5,57	5,2

Kadın psikolojik danışmanların duygusal tükenme puan ortalaması $\bar{X} = 23,5$ erkek psikolojik danışmanların ise; $\bar{X} = 22,6$ 'dır. Kadın psikolojik danışmanların kişisel başarı puan ortalaması $\bar{X} = 34,8$ iken erkek psikolojik danışmanlarda $\bar{X} = 33,4$ olarak saptanmıştır. Kadın psikolojik danışmanların duyarsızlaşma puan ortalaması $\bar{X} = 5,17$ iken erkek psikolojik danışmanlarda $\bar{X} = 6,32$ 'dir.

Tablo 3. Okul Psikolojik Danışmanlarının Cinsiyete Değişkenine Göre Mesleki Tükenmişlik Düzeyleri

Değişken	Cinsiyet	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	P
Duygusal	Kadın	117	87,47	5335,50		

Ruh Sağlığı Çalışanları Olarak Okul Psikolojik Danışmanlarının Tükenmişlik Düzeylerinin 57 İncelenmesi: Şırnak İli Örneği

Tükenme	Erkek	61	90,56	10595,50	3444,500	,704
	Kadın	117	84,00	5124,00		
Kişisel Başarı	Erkek	61	92,37	10807,00	3233,000	,303
	Kadın	117	99,02	6040,00		
Duyarsızlaşma	Erkek	61	84,54	9891,00	2988,000	,074

Cinsiyet değişkenine ait Mann-Whitney U testi sonuçlarına göre psikolojik danışmanların duygusal tükenme ($U=3444,50$; $p > .05$), kişisel başarı ($U=3233,00$; $p > .05$) ve duyarsızlaşma ($U=2988,00$; $p > .05$) alt boyutlarının anlamlı biçimde farklılaşmadığı bulunmuştur.

Katılımcıların tükenmişlik düzeylerinin medeni duruma göre Mann Whitney U testi sonuçları Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4. Okul Psikolojik Danışmanlarının Medeni Durum Değişkenine Göre Mesleki Tükenmişlik Düzeyleri

Değişken	Medeni Durum	N	Sıra	Sıra	U	P
			Ortalaması	Toplamı		
Duygusal Tükenme	Evli	51	92,97	11807,50		
	Bekâr	127	80,85	4123,50	2797,500	,156
Kişisel Başarı	Evli	51	90,02	11432,00		
	Bekâr	127	88,22	4499,00	3173,000	,966
Duyarsızlaşma	Evli	51	89,40	11353,50		
	Bekâr	127	89,75	4577,50	3225,500	,833

Medeni durum değişkenine ait Mann-Whitney U testi sonuçlarına göre psikolojik danışmanların duygusal tükenme ($U=2797,50$; $p > .05$), kişisel başarı ($U=3173,00$; $p > .05$) ve duyarsızlaşma ($U=3225,50$; $p > .05$) alt boyutlarının anlamlı biçimde farklılaşmadığı bulunmuştur.

Katılımcıların tükenmişlik düzeylerinin eğitim durumuna göre Mann Whitney U testi sonuçları Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5. Okul Psikolojik Danışmanlarının Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Mesleki Tükenmişlik Düzeyleri

Değişken	Eğitim Düzeyi	N	Sıra	Sıra	U	P
			Ortalaması	Toplamı		

Duygusal Tükenme	Lisans	162	85,85	13907,50	704,500	,003
	Yüksek Lisans	16	126,47	2023,50		
Kişisel Başarı	Lisans	162	90,11	14597,50	1197,500	,616
	Yüksek Lisans	16	83,34	1333,50		
Duyarsızlaşma	Lisans	162	87,46	14168,50	965,500	,091
	Yüksek Lisans	16	110,16	1762,50		

Eğitim durumu değişkenine ait Mann-Whitney U testi sonuçlarına göre psikolojik danışmanların duygusal tükenme puanları ($U=704,50$; $p = .003$) anlamlı biçimde farklılaşmaktadır. Aritmetik ortalamalar dikkate alındığında, yüksek lisans eğitim düzeyine sahip katılımcıların lisans mezunlarına göre anlamlı biçimde daha yüksek duygusal tükenme yaşadıkları bulunmuştur. Kişisel başarı ($U=1197,50$; $p > .05$) ve duyarsızlaşma ($U=965,50$; $p > .05$) alt boyutlarının eğitim durumuna göre anlamlı biçimde farklılaşmadığı bulunmuştur.

Katılımcıların tükenmişlik düzeylerinin mesleki kıdem durumuna göre Kruskal Wallis H- testi sonuçları Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6. Okul Psikolojik Danışmanlarının Mesleki Kıdem Değişkenine Göre Mesleki Tükenmişlik Düzeyleri İle İlgili Bulgular

Değişken	Yıl	N	P	
			Sıra Ortalaması	
Duygusal Tükenme	1-3	109	92,83	,262
	4-6	48	89,33	
	7-9	15	80,67	
	11-14	6	52,50	
Kişisel Başarı	1-3	109	91,34	,279
	4-6	48	82,29	
	7-9	15	85,47	
	11-14	6	123,83	
Duyarsızlaşma	1-3	109	87,21	
	4-6	48	97,40	

7-9	15	78,47	,545
11-14	6	95,50	

Tablo 6 incelendiğinde psikolojik danışmanların 109'unun 1-3, 48'inin 4-6, 15'inin 7-9, 6'sının 11-14 yıl arasında çalıştığı ve okul psikolojik danışmanlarının mesleki tükenmişlik düzeyleri ile mesleki kıdem değişkenine ait Kruskal Wallis H- testi sonucuna göre mesleki kıdem değişkeni ile duygusal tükenme, kişisel başarı ve duyarsızlaşma alt boyutları arasında anlamlı farklılık bulunamamıştır. ($p > .05$)

Katılımcıların tükenmişlik düzeylerinin görev yaptıkları kuruma göre Kruskal Wallis H- testi sonuçları Tablo 7'de sunulmuştur.

Tablo 7. Okul Psikolojik Danışmanlarının Görev Yapılan Kurum Değişkenine Göre Mesleki Tükenmişlik Düzeyleri İle İlgili Bulgular

Değişken	Görev Yeri	N	Sıra Ortalaması	P
Duygusal Tükenme	İlkokul	57	93,74	,017
	Ortaokul	62	101,33	
	Lise	50	74,78	
	RAM	9	62,94	
Kişisel Başarı	İlkokul	57	92,33	,781
	Ortaokul	62	86,16	
	Lise	50	88,00	
	RAM	9	102,89	
Duyarsızlaşma	İlkokul	57	93,00	,103
	Ortaokul	62	95,98	
	Lise	50	83,87	
	RAM	9	54,00	

Tablo 7 incelendiğinde psikolojik danışmanların 57'si ilkokul, 62'si ortaokul, 50'si lise, 9'u rehberlik araştırma merkezinde görev yapmaktadır. Okul psikolojik danışmanlarının mesleki tükenmişlik düzeyleri ile çalıştıkları yer değişkenine ait Kruskal Wallis H- testi sonucuna göre çalışılan yer değişkeni açısından duygusal tükenme ($p = .017$) alt boyutunda anlamlı farklılık bulunmuştur. Bu farklılığın sıra ortalamaları sonucu; ortaokulda çalışan psikolojik danışmanların daha fazla duygusal tükenmişlik yaşadığını

göstermektedir. Fakat kişisel başarı ($p > .05$) ve duyarsızlaşma ($p > .05$) alt boyutlarında anlamlı farklılık bulunamamıştır.

Katılımcıların tükenmişlik düzeylerinin okulda çalışan psikolojik danışman sayısı durumuna göre Kruskal Wallis H- testi sonuçları Tablo 8'de sunulmuştur.

Tablo 8. Okul Psikolojik Danışmanlarının Okulda Çalışan Psikolojik Danışman Sayısı Değişkenine Göre Mesleki Tükenmişlik Düzeyleri İle İlgili Bulgular

Değişken	Danışman Sayısı	N	Sıra Ortalaması	P
Duygusal Tükenme	1	44	104,43	,034
	2	63	91,02	
	3 ve üstü	71	78,90	
Kişisel Başarı	1	44	76,76	,050
	2	63	86,34	
	3 ve üstü	71	100,20	
Duyarsızlaşma	1 kişi	44	100,43	,206
	2	63	89,24	
	3 ve üstü	71	82,96	

Tablo 8 incelendiğinde psikolojik danışmanların 44'ü tek başına, 63'ü 2 kişi, 71'i 3 kişi çalışmaktadır. Okul psikolojik danışmanlarının mesleki tükenmişlik düzeyleri ile okulda çalışan psikolojik danışman sayısı değişkenine ait Kruskal Wallis H- testi sonucuna göre okulda çalışan psikolojik danışman sayısı açısından; kişisel başarı ($p = .050$) ve duygusal tükenme ($p = .034$) alt boyutunda anlamlı farklılık bulunmuştur. Bu farklılığın sıra ortalamaları sonucuna göre; tek başına çalışan psikolojik danışmanların daha fazla duygusal tükenme yaşadığı, 3 ve üstü kişi ile çalışan psikolojik danışmanların kişisel başarı düzeylerinin daha fazla olduğu sonucuna varılmıştır. Fakat duyarsızlaşma ($p > .05$) alt boyutunda anlamlı farklılık bulunamamıştır.

Katılımcıların tükenmişlik düzeylerinin mesleği seçme durumuna göre Kruskal Wallis H- testi sonuçları Tablo 9'da sunulmuştur.

Tablo 9. Okul Psikolojik Danışmanlarının Mesleği Seçme Durumu Değişkenine Göre Mesleki Tükenmişlik Düzeyleri İle İlgili Bulgular

Ruh Sağlığı Çalışanları Olarak Okul Psikolojik Danışmanlarının Tükenmişlik Düzeylerinin 61 İncelenmesi: Şırnak İli Örneği

Değişken	Mesleği Seçme Durumu	N	Sıra Ortalaması	P
Duygusal Tükenme	Puan durumu	42	89,25	,649
	Atama durumu	62	85,10	
	İlgi ve yetenek	74	93,33	
Kişisel Başarı	Puan durumu	42	73,64	,004
	Atama durumu	62	82,99	
	İlgi ve yetenek	74	103,95	
Duyarsızlaşma	Puan durumu	42	87,37	,594
	Atama durumu	62	94,83	
	İlgi ve yetenek	74	86,24	

Tablo 9 incelendiğinde psikolojik danışmanların 42'si puan durumuna göre, 62'si atama durumuna göre, 74'ü ilgi ve yeteneğine göre mesleği seçmektedir. Okul psikolojik danışmanlarının mesleki tükenmişlik düzeyleri ile mesleği seçme durumu değişkenine ait Kruskal Wallis H- testi sonucuna göre mesleği seçme durumu değişkeni açısından kişisel başarı ($p = .004$) alt boyutunda anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu farklılık sıra ortalamaları sonucuna göre; ilgi ve yetenek boyutu lehinedir. Duygusal tükenme ($p > .05$) ve duyarsızlaşma ($p > .05$) alt boyutlarında ise anlamlı farklılık bulunamamıştır.

Katılımcıların tükenmişlik düzeylerinin okuldaki öğrenci sayısına göre Kruskal Wallis H- testi sonuçları Tablo 10'da sunulmuştur.

Tablo 10. Okul Psikolojik Danışmanlarının Okullarındaki Öğrenci Sayısı Değişkenine Göre Mesleki Tükenmişlik Düzeyleri İle İlgili Bulgular

Değişken	Öğrenci Sayısı	N	Sıra Ortalaması	P
Duygusal Tükenme	0-150	16	90,63	,849
	151-500	48	84,34	
	501-1000	87	90,51	
	1001-1500	27	94,74	
Kişisel Başarı	0-150	16	64,50	,006
	151-500	48	82,28	
	501-1000	87	89,44	
	1001-1500	27	117,35	

	0-150	16	94,81	
Duyarsızlaşma	151-500	48	90,69	
	501-1000	87	91,68	,593
	1001-1500	27	77,22	

Tablo 10 incelendiğinde psikolojik danışmanların 16'sı 0-150 öğrenci, 48'si 151-500 öğrenci, 87'si 501-1000 öğrenci, 27'si 1001-1500 öğrencinin olduğu okulda görev yapmaktadır. Okul psikolojik danışmanlarının mesleki tükenmişlik düzeyleri ile okuldaki öğrenci sayısı değişkenine ait Kruskal Wallis H-testi sonucuna göre kişisel başarı ($p = .006$) alt boyutunda anlamlı farklılık bulunmuştur. Bu farklılığın sıra ortalamaları sonucuna göre; kişisel başarı düzeyinde 1001-1500 öğrenci sayısına sahip okul lehinedir. Duygusal tükenme ($p > .05$) ve duyarsızlaşma ($p > .05$) alt boyutlarında ise; anlamlı farklılık bulunamamıştır.

4.SONUÇ ve TARTIŞMA

Araştırma sonucunda ruh sağlığı çalışanları olarak okul psikolojik danışmanlarının tükenmişlik düzeylerinde; eğitim düzeyine, görev yerine, mesleği seçme durumuna, okuldaki öğrenci sayısına ve okulda görev yapan psikolojik danışman sayısına göre anlamlı bir farklılaşma bulunmuştur. Araştırmanın diğer değişkenleri olan cinsiyet, medeni durum ve mesleki kıdeme göre anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Psikolojik danışmanların cinsiyetleri ile tükenmişlik düzeyleri arasında anlamlı farklılığın olmadığı sonucunu destekler nitelikte çalışmalar mevcuttur. İkiz (2010)'in psikolojik danışmanların tükenmişlik düzeyini araştırdığı çalışmasında da tükenmişlik düzeyi ile cinsiyet arasında anlamlı farklılaşma bulunamamıştır. Çınar ve Güven'in (2018), psikolojik danışmanların problem çözme becerileri ile tükenmişlik düzeylerini incelediği çalışmasında benzer şekilde psikolojik danışmanların tükenmişlik düzeyi ile cinsiyetleri arasında anlamlı farklılaşma bulunamamıştır. Çalışmanın sonuçlarını destekler nitelikte paralel araştırmalar da mevcuttur. (Dolunay, 2001; Dönmez ve Sarı, 2021). Literatür incelendiğinde kadınların tükenmişliği daha fazla yaşadıkları fakat cinsiyetin tükenmişliği yordamada önemli bir değişken olmadığı görülmektedir (Maslach, Schaufeli ve Leiter, 2001). Araştırma sonuçlarının aksine literatürde tükenmişlik düzeyinin cinsiyet değişkenine göre farklılaştığını gösteren çalışmalar da mevcuttur (Karakuş, 2008; Öztürk, 2015; Purvanova ve Muros, 2010; Russel, 1987; Ünal ve Önal, 2010).

Psikolojik danışmanların medeni durumları ile tükenmişlik düzeyleri arasında anlamlı farklılığın olmadığı sonucunu destekler nitelikte çalışmalar mevcuttur. Çınar ve Güven'in (2018) yaptıkları çalışmada psikolojik danışmanların tükenmişlik düzeyleri ile medeni durumları arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Benzer şekilde Yıldız'ın (2012) yaptığı çalışmada rehber öğretmenlerin medeni durumları

ile tukenmişlik dzeleri arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Alanyazında tukenmişliğin medeni duruma göre farklılaşmadığı başka sonuçlar da yer almaktadır (Haddad, 1998; Sönmez, 2013). Öztabak (2018)'in yaptığı çalışma, araştırma bulgularını desteklemektedir.

Araştırmaya katılan psikolojik danışmanların eğitim düzeyi ile tukenmişlik düzeyi arasındaki ilişki incelendiğinde 2 alt boyutta (duyarsızlaşma ve kişisel başarı) anlamlı farklılık bulunamamışken, 1 alt boyutta (duygusal tukenme) anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Psikolojik danışmanlardan yüksek lisans mezunu olanların daha yüksek düzeyde tukenmişlik yaşadıkları görülmüştür. Ulusal literatürde araştırma sonuçlarını destekler nitelikte çalışmalar mevcuttur (Dursun, 2000; Sabancı, 2009). Maslach ve ark. (2001) tarafından yapılan çalışmada mesleğinde yüksek lisans eğitim düzeyine sahip olan bireylerin daha yüksek düzeyde tukenmişlik yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma sonuçlarına karşın eğitim düzeyinin tukenmişlik açısından farklılaşmadığını gösteren çalışmalar da mevcuttur (Croom, 2003; Garcia ve ark., 2005). ınar ve Güven'in (2018), yaptığı çalışmada psikolojik danışmanların eğitim düzeyleri ile tukenmişlik düzeyi arasındaki ilişki incelendiğinde 3 alt boyutta da anlamlı farklılık bulunamamıştır.

Psikolojik danışmanların mesleki kademeleri ile tukenmişlik düzeyleri arasında anlamlı farklılığın olmadığı sonucunu destekler nitelikte çalışmalar mevcuttur. Yıldız (2012) alışmasında çalıştıkları yıl değişkeni ile 2 alt boyutta (duygusal tukenmişlik ve duyarsızlaşma) anlamlı bir fark bulunamamış fakat 1 alt boyutta (kişisel başarı) anlamlı bir farklılık çıkmıştır. Benzer şekilde Seğmenli (2001) rehber öğretmenlerle yaptığı çalışmada Yıldız'ın (2012) ile aynı sonuçları elde etmiştir.

Araştırmanın diğer sonucuna göre psikolojik danışmanların çalıştıkları kurum (ilkokul, ortaokul, lise ve rehberlik araştırma merkezi) açısından 2 alt boyutta (duygusal tukenmişlik ve kişisel başarı) anlamlı farklılık bulunmuş; 1 alt boyutta (duyarsızlaşma) anlamlı farklılık bulunamamıştır. Araştırmayı destekler nitelikte Alver ve ark. (2018)'nin yaptıkları araştırmada psikolojik danışmanların çalıştıkları kuruma göre hem duygusal tukenmişlik hem de kişisel başarı alt boyutlarında anlamlı bir farklılık görülmüştür.

Katılımcıların, okulda çalışan psikolojik danışman sayısı açısından 2 alt boyutta (kişisel başarı ve duygusal tukenme) anlamlı farklılık bulunmuş; 1 alt boyutta (duyarsızlaşma) ise; anlamlı düzeyde farklılık bulunamamıştır.

Psikolojik danışmanların mesleği seçme durumuna göre 1 alt boyutta (kişisel başarı) anlamlı bir farklılık bulunmuş, 2 alt boyutta (duygusal tukenme ve duyarsızlaşma) anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Alver ve ark. (2018) yaptıkları çalışmada psikolojik danışmanların mesleği seçme durumu değişkeni ile 3 alt boyut arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Psikolojik danışmanların çalıştığı okuldaki ğrenci sayısı açısından 1 alt boyutta (kişisel başarı) anlamlı farklılık bulunmuş fakat 2 alt boyutta (duygusal tukenme ve duyarsızlaşma) anlamlı bir farklılık

bulunmamıştır. Alver ve ark. (2018) yaptıkları çalışmada ise; kurumdaki öğrenci sayısı değişkeni ile 3 alt boyut arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Psikolojik danışmanlarının mesleki tükenmişlik düzeylerini farklı değişkenler açısından inceleyen araştırmanın verileri ışığında şu önerilerde bulunabilir: Araştırma, Şırnak ili ve ilçelerinde bulunan ilkokul, ortaokul, lise kademelerinde ve rehberlik araştırma merkezinde görev yapan gönüllü 178 psikolojik danışman ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın daha büyük bir örneklem grubu ve farklı illerde/bölgelerde yapılması önerilebilir. Ayrıca araştırmaya, anaokulunda ve farklı kurumlarda görev yapan psikolojik danışmanlar da dâhil edilebilir.

Araştırmada Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı kurumlarda görev yapan psikolojik danışmanların yüksek lisans eğitim düzeyine sahip olanların daha yüksek duygusal tükenme yaşadığı saptanmıştır. Yüksek lisans mezunu psikolojik danışmanların mesleki doyumlarının artırılması ve duygusal tükenme düzeylerinin azaltılması için bilimsel araştırmaların ve çalışmaların desteklenmesi önerilebilir.

Ortaokullarda görev yapan psikolojik danışmanların diğer eğitim kademelerinden daha fazla duygusal tükenmişlik yaşadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ergenlik dönemine denk gelen ortaokul kademesinde daha fazla kişisel/sosyal ve eğitsel problemlerle karşılaşıldığı düşünülmektedir. Bu problemlere yönelik psikolojik danışmanlara hizmet içi eğitim programları planlanabilir.

Okullarda tek başına çalışan psikolojik danışmanların daha fazla duygusal tükenme yaşadığı, 3 kişi ve üstünde çalıştıklarında daha fazla kişisel başarıya sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu kapsamda psikolojik danışmanların etkili rehberlik ve danışmanlık hizmetlerini sunabilmesi ve duygusal tükenmenin önüne geçmesi için okullarda öğrenci başına düşen psikolojik danışman sayısı artırılabilir. Psikolojik danışmanlık mesleğini ilgi ve yeteneklerine göre seçip yapanların daha fazla kişisel başarı yaşadığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma bulgularının mesleki rehberlik/kariyer danışmanlığı çalışmalarında kullanılması önerilebilir.

KAYNAKÇA

- Akten, S. (2007). *Rehber öğretmenlerin mesleki tükenmişlik düzeylerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- Aydemir, H., Diken, İ., K., Yıkmiş, A., Aksoy, V., ve Özokçu, O. (2015). Özel eğitim alanında çalışan öğretmenlerin tükenmişlik düzeyleri ve yaşam doyumlarının incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(Özel Sayı), 68-86.
- Budak, G., ve Süregevil, O. (2005). Tükenmişlik ve tükenmişliği etkileyen örgütsel faktörlerin analizine ilişkin akademik personel üzerinde bir uygulama. *D.E.Ü.İ.B.F. Dergisi*, 20(2), 95-108.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.

- Croom, D. B. (2003). Teacher burnout in agricultural education. *Journal of Agricultural Education*, 44(2), 1-13.
- Çınar, Y. ve Güven, M. (2018). Psikolojik danışmanların tükenmişlik düzeyleri ve problem çözme becerilerinin incelenmesi. *Millî Eğitim Dergisi*, 47(219), 105-135.
- Çimen, M. (2000). *Türk silahlı kuvvetleri sağlık personelinin tükenmişlik, iş doyumu, kuruma bağlılık ve işten ayrılma niyetlerine ilişkin bir alan araştırması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, TC Genelkurmay Başkanlığı Gülhane Askeri Tıp Akademisi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çokluk, Ö. (2001). Engelliler okullarında görev yapan yöneticilerde ve öğretmenlerde tükenmişlik. *Özel Eğitim Dergisi*, 3(1), 35-47.
- Dolunay, A. B. (2001). *Keçiören ilçesi genel liseler ve teknik-ticaret-meslek liselerinde görevli öğretmenlerde tükenmişlik durumu araştırması*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Dönmez, K. ve Sarı, T. (2021). Okul Psikolojik Danışmanlarında Öz Şefkat İle Tükenmişlik Arasındaki İlişkide Umudun Aracı Rolünün İncelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 59, 60-84.
- Dursun, S. (2000). *Öğretmenlerde tükenmişlik ile yüklenme biçimi, cinsiyet, eğitim düzeyi ve hizmet süresi değişkenleri arasındaki yordayıcı ilişkilerin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- Friesen, D., Sarros, J. C. (1989). Sources of burnout among educators. *Journal of Organizational Behavior*, 10 (2), 179-188.
- Gracia Gracia, P. and Oliván Blázquez, B. (2017). Burnout and mindfulness self-compassion in nurses of intensive care units: cross-sectional study. *Holistic Nursing Practice*, 31(4), 225-233.
- Gültekin, A. (2006). *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Öğrencilerinin Problem Çözme Becerilerinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Erzurum.
- Gündüz, B. ve Çelikkaleli, Ö. (2009). Okul psikolojik danışmanlarında mesleki yetkinlik inancı. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1), 1-16.
- Gündüz, B. (2012). Okul psikolojik danışmanlarında yetkinlik inancı ve tükenmişlik: *Kuram ve uygulamada eğitim bilimleri*, 12(3), 1749.
- Haddad, A. (1998). Sources of social support among school counsellors in Jordan and its relationship to burnout. *International Journal for the Advancement of Counselling*, 20(2), 113-121.
- İkiz, F. E. (2010). Psikolojik danışmanların tükenmişlik düzeylerinin incelenmesi. *Abi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2), 25-43.
- Kaçmaz, N., (2005), "Tükenmişlik Sendromu", *İstanbul Tıp Fakültesi Dergisi*, 68 (1), 29-32

- Karakuş, G. (2008). *Özel ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında çalışan öğretmenlerin tükenmişlik düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kesler, K. D. (1990). Burnout: A multimodal approach to assessment and resolution. *Elementary School Guidance and Counseling*, 24(4), 303-311.
- Kepçeoğlu, M. (1999). *Psikolojik danışma ve rehberlik*. İstanbul: Alkım Yayınevi.
- Maslach, C. ve Leiter, M. P. (1997). The Truth about Burnout, Jossey-Bass, San Francisco.
- Maslach, C., Schaufeli W., Leiter, M. (2001). Job Burnout, Annual Review of Psychology, Vol. 52.
- Maslach, C. (2003). Job burn out: New directions in research and intervention. *Current Directions in Psychological Science*, 12(5): 189-192.
- Osborn, C. J. (2004). Seven salutary suggestions for counselor stamina. *Journal of Counseling and Development*, 82, 319-328.
- Öztabak, M. Ü. (2018). Rehber öğretmenlerin mesleki tükenmişlik düzeylerinin bazı demografik değişkenlere ve faktörlere göre incelenmesi. *Fatih Sultan Mehmet İlmî Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, (12), 171-222.
- Polatçı, S. (2007). *Tükenmişlik sendromu ve tükenmişlik sendromuna etki eden faktörler*. Gaziosmanpaşa Üniversitesi akademik personeli üzerinde bir analiz. Yüksek Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Tokat.
- Purvanova, R. K. and Muros, J. P. (2010). Gender differences in burnout: A metaanalysis. *Journal of Vocational Behavior*, 77(2), 168-185.
- Russell, D. W., Altmaier, E. and Van Velzen, D. (1987). Job-related stress, social support, and burnout among classroom teachers. *Journal of Applied Psychology*, 72(2), 269-274.
- Sabancı, A. (2009). The effect of primary school teachers' burnout on organizational health. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 1(1), 195-205.
- Seğmenli, S. (2001). *Rehber öğretmenlerin tükenmişlik düzeylerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Sönmez, A. (2013). *İlk ve ortaokullardaki öğretmenlerin benlik saygılarının mesleki tükenmişliğe etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Teltik, H. (2009). *Okul öncesi öğretmenlerinin mesleki yeterlik algılarının iş doyumu ve tükenmişlik düzeyleriyle ilişkisinin belirlenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Tetik H., Polat, S. ve Ercengiz, M. (2012). Öğretmenlerin mesleki tükenmişliklerinin farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1), 152-173.
- Torun, A. (1997), Stres ve Tükenmişlik, Endüstri ve Örgüt Psikolojisi içinde, Ed. Suna Tevrüz, 2.Baskı, Türk Psikologlar Derneği ve Kalite Derneği Ortak Yayını, İstanbul, 43- 53.

- Tuzgöl Dost, M. ve Keklik, İ. (2012). Alanda alışanların gözünden psikolojik danışma ve rehberlik sorunları. *Mehmet Akif Ersoy Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(23), 391-392.
- Tümkaya, S. (2001). Denetim odakları farklı ilkokul ğretmenlerinin bazı değişkenlere göre tükenmişlikleri. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 15(2), 29-40.
- nal, S., Karlıdağ, R., ve Yoloğlu, R. (2001). Hekimlerde tükenmişlik ve iş doyumunu düzeylerinin yaşam doyumunu düzeyleri ile ilişkisi. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 4(2), 113-118.
- nal, A. ve nal, M. (2010). Eğitim iş görenlerinin duygusal zekları ile mesleki tükenmişlik düzeyleri arasındaki ilişki. *Opus Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 5(8), 133- 154.
- Yıldız, E. (2012). Mesleki tükenmişlik ve rehber öğretmenler üzerine bir araştırma. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 33(2), 37-61.
- Zambrano, E., Castro Villarreal, F., and Sullivan, J. (2012). School counselors and school psychologists: Partners in collaboration for student success within RTI. *Journal of School Counseling*, 10(24), 1-28.